

Naar een Europese vennootschapsbelasting?

Leo Stevens

Het Ruding-rapport drukt Nederland met de neus op een actuele beleidsvraag. In hoeverre willen we als 'holdingland' meegaan met een op Europees niveau geharmoniseerde belastingheffing naar de winst? Of wel: hoe Europees wil Nederland zijn?

Voor de Euro-euforist is de wenselijkheid van de totstandkoming van een Europese vennootschapsbelasting een vanzelfsprekendheid. Evenals wij in Nederland een provinciale of gemeentelijke vennootschapsbelasting volslagen belachelijk zouden vinden, is in zijn ogen een samenraapsel van nationale vennootschapsbelastingen binnen een Verenigd Europa slechts als overgangsverschijsel aanvaardbaar. Een Europese vennootschapsbelasting sluit aan op het ideaalbeeld van een Europees belastingstelsel. En idealen zijn er om nagestreefd te worden!

De Euro-realist kijkt echter iets anders tegen een dergelijk Verenigd Europa aan. Europa is voor hem een verlies- en winstrekening. De voordelen van de interne markt worden afgewogen tegen de nadelen. Het 'ideaal' wordt getemperd door het '(eigen)belang', hetzij in economisch, hetzij in maatschappelijk, hetzij in cultureel opzicht.

Het is het voorrecht van de wetenschappers zich wat gemakkelijker los te kunnen maken van het 'belang' en te denken in termen van 'idealen'. Ter wille van de werkelijkheidszin is het echter ook voor hem raadzaam rekening te houden met maatschappelijke omstandigheden die de verwerkelijking van die idealen in de weg staan. Dat geldt ook voor fiscalisten. Belastingstelsels en belastingverdragen zijn immers mede uitdrukking van bestaande machts-

verhoudingen. Die laten zich niet simpelweg negeren. Het Ruding-comité was zich hiervan terdege bewust; het heeft de wens van de nationale overheden op het terrein van de directe belastingen hun eigen heffingssouvereiniteit te behouden gerespecteerd. Wel wordt de Lid-Staten voorgehouden dat een verdergaande harmonisatie in hun eigen belang is. Een niet-geharmoniseerd stelsel van vennootschapsbelasting verstoort immers de internationale concurrentieverhoudingen en leidt tot efficiency-verliezen en daardoor tot een sub-optimaal economisch resultaat. Daarnaast leidt de complexiteit van verschillende op elkaar inwerkende nationale wetgevingen tot overbodige uitvoeringskosten. De Lid-Staat die om redenen van het eigenbelang terughoudend zou willen zijn in het harmonisatieproces wordt te kennen gegeven dat belastingcompetitie een collectief nadeel is dat op termijn door gedragsaanpassingen van anderen ook de individuele belangen van de profijthebbende nationale staat kan schaden.

Maar hoe moet een geharmoniseerde vennootschapsbelasting eruit zien? Ook bij de Europese vormgeving is de rechtsgrond van de vennootschapsbelasting een bepalende factor. Vrij algemeen wordt aanvaard dat de vennootschapsbelasting haar bestaansreden ontleent aan het neutraliteitsprincipe. De vennootschapsbelasting voorkomt, dat natuurlijke personen door de bedrijfsvoering onder te brengen bij rechtspersonen een belastingvrij veld zouden kunnen creëren. De rechtspersoon wordt in feite als verlengstuk van de aandeelhouders beschouwd. Deze verlengstukgedachte

Prof. Dr. L.G.M. Stevens is hoogleraar aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

zou de vennootschapsbelasting het karakter van een verrekenbare voorheffing van de inkomstenbelasting moeten geven. De vennootschapsbelasting zou volledig verrekenbaar moeten zijn met de over de winstuitdelingen geheven inkomstenbelasting. Het aan de inkomstenbelasting ten grondslag liggende draagkrachtbeginsel komt op die wijze perfect tot zijn recht: het inkomen wordt belast ongeacht de oorsprong ervan (interne neutraliteit is gewaarborgd).

In het huidige internationale belastingstelsel is de afbakening van de heffingsbevoegdheid tussen het bronland en het woonland een belangrijk politiek probleem. De erkenning van het bronlandbeginsel werkt ten gunste van het klassieke stelsel (geen verrekenbare vpb); de verlengstukgedachte in combinatie met het woonplaatsbeginsel werkt ten voordele van het verrekeningsstelsel. Het Ruding-comité stelt vast dat het bronland het eerste heffingsrecht over bedrijfswinsten toekomt. De reden hiervoor is gelegen in de terbeschikkingstelling van de infrastructuur van het land. Het ligt voor de hand dat dit een volgens Europese regels geheven, dus Europese, vennootschapsbelasting zal zijn.

Een gemeenschappelijk non-discriminatoire stelsel van vennootschapsbelasting kan volgens het Ruding-comité gebaseerd zijn op:

- a een vpb volgens het klassieke stelsel;*
- b een vpb volgens het klassieke stelsel met verlichting van de economische dubbele heffing op aandeelhoudersniveau door tariefverlaging.*
- c een vpb volgens het verrekeningsstelsel waarbij de vennootschapsbelasting verrekend kan worden met de over de winstuitdeling verschuldigde inkomstenbelasting.*

De totstandkoming van een dergelijke Europese vennootschapsbelasting veronderstelt communis opinio over stelsel, subjectafbakening, heffingsgrondslag en tarief. Een gemeenschappelijk gekozen heffingsgrondslag lost de huidige problemen rond thin capitalisation, transfer pricing, grensoverschrijdende fusie en verliesverrekening tussen verbonden vennootschappen binnen het Europese territorium automatisch op. Voorts tast een Europese vennootschapsbelasting de heffingsautonomie van de Lid-Staten over de dividenden niet aan. Wel wordt de

heffingsautonomie over de vennootschapswinsten door de Lid-Staten opgegeven en moeten afspraken worden gemaakt over de verdeling van de eventuele vennootschapsbelastingopbrengst aan de hand van vast te stellen verdeelsleutels.

Nederland heeft met zijn extroverte economie gekozen voor externe neutraliteit en stelt de (buitenlandse) deelnemingswinsten vrij van vennootschapsbelasting. Andere Lid-Staten hebben gekozen voor interne neutraliteit en rekenen het deelnemingsresultaat tot de belastbare winst onder verrekening van de buitenlandse vennootschapsbelasting.

Er is nauwelijks een principieel verantwoorde keuze te maken tussen de interne of externe neutraliteit. Wel kan een belangrijk storend element van het externe neutraliteitsprincipe worden weggewerkt door misbruik van tax havens te blokkeren. Dit is mogelijk door het onderworpenheidscriterium van de deelnemingsvrijstelling verder aan te scherpen. De deelnemingsvrijstelling kan worden beperkt tot deelnemingen in landen waarin de effectieve belastingdruk niet minder is dan de helft van de Europese vpb-druk.

Wanneer binnen Europa de verschillen in vennootschapsbelastingdruk zijn geëlimineerd, dan is de keuze tussen externe of interne neutraliteit voor het bedrijfsleven niet langer relevant. Introductie van een bandbreedte waarbinnen de vpb-tarieven moeten blijven, zoals het Ruding-comité voorstelt, heeft een sanerend effect. In feite resteert dan nog het intergouvernementele probleem van de verdeling van de opbrengst.

Samenvattend dringt zich aan mij het volgende toekomstbeeld op:

- 1 Europa kiest voor een Europese vennootschapsbelasting op basis van het klassieke stelsel.*
- 2 Heffingssubject, heffingsobject en tarief worden via een EG-verordening vastgelegd.*
- 3 Voordelen uit deelnemingen in niet-EG-Lid-Staten worden van belastingheffing vrijgesteld als deze onderworpen zijn geweest aan een substantiële buitenlandse vpb.*
- 4 De opbrengst van de Europese vennootschap*

wordt tussen de Lid-Staten op basis van afgesproken verdeelsleutels verdeeld.

- 5 De aandeelhouders worden ter mitigering van de economische dubbele heffing voor het uitgekeerde dividend in hun woonland belast tegen een gematigd tarief.*
- 6 Concurrentieverstorende bronheffingen dienen te worden afgeschaft.*

Van de redactie

De hierna volgende artikelen van respectievelijk mevrouw Prof. Dr. J.P. Bahlmann en de heren Prof. Dr. M.A. van Hoepen en Prof. Drs. K. van Hulle zijn bewerkingen van de door hen op het fma-congres d.d. 4 juni 1992 uitgesproken lezingen. Deze lezingen worden eveneens gepubliceerd in een nog te verschijnen congresbundel.